

n̄gasiwà, at sila'y hindi m̄ga n̄pakawalang bait na pipili n̄g di mabuting m̄ga katiwalà. Na gumawa n̄g linsad ang sino man sa m̄ga ito? Huwag ang karamihang kasapi ang siyang tumiwalág, kundí ang palayasi'y ang walang kaluluwang sa kanila'y dumayà, nagnakaw ó may likong nais, at isakamay siya n̄g m̄ga maykapangyarihan. Wala n̄gang dapat ipan̄gambá ang sino mang may salapi sa pakikisapi ó pakikisamá sa ibang táo.

Kaunting kagandahang loob lamang, pagmamahal sa bayang kipakitaan n̄g unang liwanag at pagsusumakit sa ikalulusog n̄g m̄ga kayamanan n̄g sariling lupa, ang siyang kinakailan̄gan sa ikatutubos natin sa karálitaang ito. Pawiin ang m̄ga alinlan̄gan, tayo'y man̄gagkaisá, at isaloob na lagi ang pagpapadakilà sa lupaing itong tunay na atin at di sa kan̄ginoman.

DATING PANI WALANG PILIPINO

ANG PINAGMULAN N̄G SANDAIGDIG (1)

Noóng m̄ga unang panahón, ay walang lupà ni araw, ni buwan, ni m̄ga bitúin at ang mundo'y nabubuo n̄g pulos na tubig at langit lamang. Ang hari sa tubig ay ang Diyos Magwayan, at sa langit ay ang Diyos Kaptan.

Si Magwayan ay may anak na lalaki na ang n̄gala'y si Lidagat at si Kaptán ay may anak namáng babaeng ang tawag ay Lihan̄gin.

Si Magwayan at si Kaptán ay nagkaisang ipakasil ang kanikanilang m̄ga anak, bilang tandà na ang dagat ay nakipag-ibigan sa han̄gin.

At ipinakasal n̄ga.

Ang dalawáng itó si Lidagat at si Lihan̄gin ay nagka-anak n̄g tatlong babae at isáng lalaki. Ang m̄ga babae'y pinan̄ganlang Likalibutan, Liadlaw at Libulan at ang lalaki'y tinawag na Lisuga.

Si Likalibutan ay may mabuting pan̄gan̄gatawan, malakas at matapang; si Liadlaw ay katawáng pulós na ginto at lagi siyang maligaya; si Libulan ay pulos na tansó, may kahinaan, n̄guni't mahinhin; at ang magandang si Lisuga ay pulós na pilák ang katawan at matamis at maran̄gal na ugali.

Ang lahát nang magkakapatid na ito'y inibig at minahal na mabuti n̄g kanilang m̄ga magulang.

Makaraan ang iláng panahó'y namatay si Lihan̄gin, at ang kapangyarihan sa han̄gin ay iniwa't ipinamana sa anak na pan̄ganay: kay Likalibutan.

Ang kanyáng mahál na asawang si Lidagat ay nagpatuloy sa dating pagkabuhay, ang m̄ga anak ay nagsilaki, at sa wakas ay nawalay na tuloy sa piliang n̄g amá.

Nakaraan ang iláng panahón, at dahil sa ginagawâng pagsisikap ni Likalibutan, ay lumaki ang kapangyarihan niya.

Sa pagnanasa marahil na mapailbayong lalo ang kapangyarihang ito, ay tumanong isang araw sa sumusunod na kapatid, kay Liadlaw, na

kung mangyayari na sila'y magsamang lumusob kay Kaptán sa langit. Nang una'y tumang si Liadlaw, sapagka't naisip na di dapat gayunin ang nuno nila; n̄guni't si Likalibutan ay nagalit sa kanyá, dahil sa pagkatanggi niyang itó, at sapagka't ayaw siyang makikitang nagagalit sa kanyá si Likalibutan, ay napahinuhod din. Pinaroonan pagkatapus si Libulan, na sunang-ayon sa paglusob.

At sinimulan na n̄ga nilang tatlo ang pagloob sa Langit. Datapwa't sa pinto pa lamang ay di na nakapangyari ang kanilang lakás, di nilá mabuksan ang matibay na pinit n̄g pinto.

Ang ginawa ni Likalibutan, nang hindi silá makapagdumpi'y pinahihip na nang boong lakas ang han̄gin sa lahat n̄g sulok, samantalang ang m̄ga kapatid naman niya'y siyang nagdudumpi sa pinto, datapwa't di rin nilá masupil dahil sa pakikilaban n̄g Diyos Kaptan, na noo'y nagagalit na. At nang makita n̄g tatlong mahigpit nang totoó ang paglalaban at sila'y na sa pan̄ganib, ang ginawa'y nan̄gag-itakas; n̄guni't si Kaptan sa kagalitan dahil sa pagkasira n̄g kanyang pinto ay hinagis n̄g tatlong lintik sina Likalibutan, Liadlaw at Libulan.

Ang una'y tumama sa katawang tanso ni Libulan kaya itó'y naging parang isáng bola; ang pan̄galawa'y sa katawáng ginto ni Liadlaw tumama at ito'y naging parang bola ring gaya n̄g una, at ang pan̄gatlo'y kay Likalibutan tumama at ang katawan namán nito'y nagkadurog-durog, at nahulog sa dagat. At ang boong laki n̄g katawan nito'y siyang lumimbutod sa ibabaw n̄g dagat, at siya nating tinatawag n̄gayóng lupá. Si Lisuga dahil sa pagkawala at dahil sa di maalaman kung saan naroon ang kanyáng m̄ga kapatid ay lumakad na't hinanap sila. Napatun̄go sa dakong langit, datapwa't pagkakita ni Kaptan, dala n̄g kagalita'y hinagis din n̄g lintik si Lisuga, at ang katawang pilak nito'y nadurog din n̄g sanglibong piraso.

Pagkatapos ay nanaog si Kaptán mulá sa langit at hinati ang dagat, at manyayahan si Magwayan na sumama sa kanyá. Napagbintan̄gan pa itó ni Kaptan na kaalam sa paglusob sa langit n̄g tatlong magkakapatid. Sinabi ni Magwayan siya'y walang nalalaman tungkól sa isinusumbat niya pagka't siya'y kasalukuyang natutulog n̄g yao'y mangyari.

Makailang araw'y napawi ang galit ni Kaptan.

At isang araw itó at si Magwayan ay napaiyak at nan̄galulunkot, dahil sa pagkawala n̄g m̄ga apó nilá, at lalong lalò na sa pagkawala ni Lisuga; at gayon man kalaki ang kanyáng kapangyarihan ay di na mangyaring mapabalik ang dating buhay n̄g m̄ga magkakapatid.

Di naglaon at binigyan niya n̄g maniningning na liwanag ang dalawáng naging parang bola, upáng may maitanglaw habang panahón.

At iyán na n̄ga ang pagkakaroon n̄g tinatawag natin n̄gayóng araw at buwan; ang araw ay ang gintong si Liadlaw at ang buwan ay ang tansong si Libulan; at ang dalawáng itó ang tumatanglaw at nagbibigay n̄g liwanag sa

nagkasanglibong pirasong katawang pilak ni Lisuga. At ang suwail na si Likalibutan ay talagang inibig ng Diyos Kaptang huwag maabutan ng liwanag, nguni't itinaan namán talagá upáng siyáng gawing lahi-lahi ng tao.

Binigyan ni Kaptan si Magwayan ng isang binhi ng maitanim sa sumabog na katawan ni Likalibutan.

Ang binhing itinanim ay lumaki't lumago at sa isang guwang ng isá sa mga sangá nitó ay siniputan ng dalawang tao, isang lalaki at isang babae. Ang lalaki'y pinangalang si Sikalak at ang babae ay tinawag na si Sikabay. Sa dalawang itó na nagmulá ang boóng angkan ng sangkatauhan.

Ang unang naging anak ni Sikalak at ni Sikabay ay babae at pinangalang Libo: sumunod ay isang lalaki at tinawag na Saman at Pandaguan ang pinakbunsong anak nila; ito'y babae at babae pa rin ang naging isang anak nitó na ang ngála'y si Arión. Si Pandaguan ang siyang pinakamarunong at itó ang nakaisip na gumawa ng isang panghuli ng isda.

Ang kaunaunahan niyang nahuli ay isang malaking pating at namangha siya ng dalhin na sa kati, sapagka't nakita niyang malaki nga at totoóng mabalasik, kaya inakala ni Pandaguan yaó'y isang Dios, at siya at ang kanyang mga kasama, alinsunod sa utos noó'y nagsisamba't nagsidalangin sa naturang isda; nilibid nilang lahat, inawitan at sinambang parang isang Dios nga ang pating.

Nabuksan ang langit at ang dagat, at ang Dios Kaptan ay dumating at ipinag-utos kay Pandaguan ibagis sa dagat ang pating na iyón kaya nawala ang sinasamba nilá. Lahát ay na takot sa nangyari, liban na laang si Pandaguan.

Boóng tapang pang sumagót itó kay Kaptan na ang naturang pating ay malaki at singlaki ng Diyós, at dahil dito'y may kapaugyarihan sa bala niyang ibigin at makigagawa rin ng magagawa ng Diyós. Nang marinig ni Kaptan ang sagót na itó ay nagalit, hinampas ng lintik si Pandaguan, nguni't hindi sa nasang patayin, kundi sa kaibigang maipakilalang siya'y namali: hindi yaón ang Diyós.

Datapwa't pinagkaisahan din nilá ni Magwayan, na bilang parusa sa ginawa'y paghiwahiwalayin sa boóng daigdig ang magkakasamang yaón ni Pandaguan, dinala ang ibá sa isang bahagi ng lupa at ang ibá'y sa ibá namang lugal. Pagkaraan ng ilang panaho'y dumami na ang mga ipinanganganak at itó na ang pinagmulan ng Sangkatauhan.

Si Pandaguan ay hindi pa namamatay at pagkatapos ng tatlong pung araw na pamini-rahan dito sa lupa'y naubusan na ng lakás at ang boóng katawa'y dahil sa pagkadarang sa imit ng lintik na sa kanya'y ipinalo ay umitim at ang lahat ng naging angkan niya'y maitim ding nangagsilabas.

Ang unang anak niya, si Arión nga, ay napasa dakong hilaga at sapagka't nang ito'y ipananginák ng kanyang inang si Pandaguan ay

nang hindi pa nakakagalitan itó ng Diyós Kaptan, ay di na nagbago ang dating kulay at ang lahat ng naging lipi niya ay lumabás na puti.

Si Libo at si Saman ay napasa dakong timog at sapagka't dito'y nadarang silá sa imit ng araw kaya kayumanging lahat ang lumabas na kanilang angkan.

Isang anak na babae ni Saman at isang anak na lalaki ni Sikalak ay napalagay sa kasilanganan, sa kasilanganang nang una'y salat na salat sa pagkain, at dahil dito'y ang naging anak nila at mga kaapuapuhan ay pawang mga dilaw.

Iyan ang pinagmulan ng pagdami ng tao at pagkakaiba ng lahi. Ang araw at ang buwa'y bagong nagliliwanag sa langit at ang magandang mga bituin ay nagniningning namán kung gabi, mga liwanag at ningning na tumatama sa ibabaw ng katawang naging lupa ni Lisuga at sa mapanaghiling si Sikalibutan na ginawang tao.

Ang mga anak ni Sikalak ay dumami na nang dumami: nangag-anak na nang nangag-anak kaya't kailanlang tayong lahat ay mabuhay at magsasamang parang magkakapatid, pagka't sa iisá tayo nagmulá.

LAKÍNG-ILOG.

(1) Hinañgo ko ang kasaysayang itó sa isang aklat Ang pagkapananang pasimu a nang Sandaigdig dito ay may malaking kaibhan sa nasa "Dating Pilipinas" P. ng S.

Dalawang Hatol

Sa mga katulong

Una: Kun kayo ay may ibig ipakilathala, ang inyong padalá, ay dapat SULATIN NANG MALINIS.

Ang maruruming padalá ay nagbubunga ng mga kapinsalaang sumusunod:

- Nakaabalang lubhá sa sumusuri.
- Nakayayamot na basáhin.
- Nakalilito sa aming mga cajista.

Ang dulo't lupit ay di nakakita tuloy ng liwanag ang inyong pakilathala ó kun lumabas may mabubuktot muna sa pagkainip ang giliw na may kathá.

Ikalawa: Kun sakali't di nalalathala ang inyong padalá sa amin, ay HUWAG BA NAMANG SASAMA AGAD ANG INYONG LOOB. Makaaása kayo na ang di paglabas, ay nasasalig sa alin man sa mga sumusunod na dahil: ó kinulang ng pitak, ó kinulang ng utak, ó marumi ang surat, ó di namim tinanggap.

Ben Valenzuela Oliver

NOTARIO PUBLICO

[Concepción] Malabon, Rizal, I. F.